

พลเมืองอาเซียน : แนวคิดในการจัดการศึกษาพยาบาลศาสตร์

ASEAN Citizen: The Concept in Nursing Education Management

บทความวิชาการ

ละอียด แจ่มจันทร์*

สายสมร เฉลยภักดี**

Laiad Jamjun, R.N., M.Ed., Ed.D.*

Saisamorn Chaleoykitti, R.N., M.S.N., Ed.D.**

บทคัดย่อ

ปี 2558 เป็นการเริ่มต้นประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) เพื่อความร่วมมือด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม และความมั่นคง ประชาชนของประเทศสมาชิก 10 ประเทศ จึงมีฐานะเป็นพลเมืองของอาเซียน (ASEAN Citizen) โดยมีข้อตกลงยอมรับร่วมกัน (Mutual Recognition Arrangements: MRAs) ด้านบริการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ทำให้สถาบันการศึกษาต้องเตรียมนักศึกษาให้มีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอาเซียน และบัณฑิตพยาบาลมีความพร้อมในการเคลื่อนย้ายเสรี

การจัดการศึกษาพยาบาลศาสตร์เพื่อพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียน จึงมีข้อเสนอให้สถาบันการศึกษามี แนวคิด 4 ประการคือ 1. สร้างทัศนคติที่ดีต่อการเป็นพลเมืองอาเซียน 2. สร้างแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม เช่น การแลกเปลี่ยนนักศึกษาเพื่อการเรียนรู้ด้านวิชาชีพและวัฒนธรรม 3. สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียน 4. สร้างวิธีการเรียนรู้ในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตที่เน้นทักษะ 4 เรื่องคือ 1) การสร้างทักษะในอนาคตสำหรับการพยาบาลในอาเซียน 2) ปรับปรุงเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้และสร้างนวัตกรรม 3) จัดให้สถาบันมีสภาพแวดล้อมที่เป็นนานาชาติและแนวคิดทางธุรกิจ 4) จัดให้นักศึกษาได้พัฒนาทักษะขั้นสูงและทักษะการสื่อสารกับชาวต่างชาติ

คำสำคัญ : พลเมืองอาเซียน, การศึกษาพยาบาลศาสตร์

Abstract

In 2015, the Association of Southeast Asian Nations or ASEAN will start to implement for the collaboration of politic economy social and culture. The population of 10 countries are becoming ASEAN Citizen. Accordingly the Mutual Recognition Arrangements in nursing and midwife initiate preparing the student to be ASEAN Citizen and the graduate readiness for in-migration of professionals into ASEAN countries.

Nursing Education Management propose 4 concepts of 1. Building a positive attitude to be enhancement of ASEAN citizen, 2. Initiating the concrete practice of student exchange for professional and cultural learning, 3. Strengthening knowledge and understand about ASEAN, and 4. Create the learning scheme in BNS curriculum. It should have 4 focus skills in 1) future skill identification program for nursing in ASEAN, 2) Improve learning technology and create innovation, 3) Provide internationalization platform and enterprising and 4) Provide student for high skill development and foreigner communication.

Keywords: ASEAN Citizen, Nursing Education

Corresponding Author: *ดร.คณะพยาบาลศาสตร์ กลุ่มวิชาการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ วิทยาลัยเซนต์หลุยส์

Nursing faculty, Saint Louis College, 19 Sathorn Road, Yannawa, Bangkok, Thailand 10120

E-mail: laiad@slc.ac.th, laiad 76@hotmail.com

**พ.อ.หญิง ดร., อาจารย์หัวหน้าภาควิชาการพยาบาลเบื้องต้น กองการศึกษา วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก

E-mail: saisamorn2006@hotmail.com

บทนำ

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nations หรือ ASEAN) ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2510 โดยมีเจตนารมณ์ในการส่งเสริมความร่วมมือทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค และความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศโดยอาเซียนประกาศจัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ภายในปี 2563 (ค.ศ. 2020) เพื่อสนับสนุนการรวมตัวและความร่วมมืออย่างรอบด้าน จึงมีการจัดตั้งสามเสาหลัก คือ ASEAN Political-Security Community (APSC) ด้านการเมือง ASEAN Economic Community (AEC) ด้านเศรษฐกิจและ ASEAN Socio-Cultural Community (ASCC) ด้านสังคมและวัฒนธรรมต่อมาผู้นำอาเซียนเห็นชอบให้เร่งรัดการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนให้เร็วขึ้นกว่าเดิมอีก 5 ปี คือ ภายในปี 2558 (ค.ศ. 2015)

การขับเคลื่อนของสามเสาหลักจะมีประสิทธิภาพต้องอาศัยปัจจัยสำคัญคือประชาชนของประเทศสมาชิกมีความร่วมมือร่วมใจในฐานะพลเมืองของอาเซียน (ASEAN Citizen) นักศึกษาที่กำลังศึกษาสาขาพยาบาลศาสตร์อยู่ในปัจจุบันและกำลังจะสำเร็จการศึกษาอีกใน 1 - 2 ปีข้างหน้า จะเป็นกลุ่มแรกที่เข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนหรือเป็นกลุ่มที่ถูกผลักดันให้เป็น “พลเมืองอาเซียน” โดยปริยาย รวมทั้งพลเมืองอาเซียนรุ่นต่อไปที่สถาบันการศึกษาพยาบาลจะผลิตขึ้นจะพบตลาดแรงงานอาเซียนในระบบบริการสุขภาพที่มีขนาดใหญ่ขึ้นจากเดิมที่เมื่อเทียบกับในประเทศเพียง 66 ล้านคน เมื่อมีการเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีมากขึ้น โอกาสย่อมเป็นของผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และทักษะที่เป็นเลิศมากกว่า

ข้อตกลงยอมรับร่วมกัน (Mutual Recognition Arrangements: MRAs) เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2549 ในด้านบริการพยาบาลและการผดุงครรภ์ MRA Nursing Service เริ่มในปี ค.ศ. 2015 มีสาระสำคัญ คือ 1. มีการเคลื่อนย้ายเฉพาะผู้มีคุณสมบัติตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ในข้อตกลงยอมรับร่วม 2. สร้างความเข้มแข็ง/ศักยภาพของผู้ประกอบวิชาชีพโดยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลความรู้ผู้เชี่ยวชาญและ/หรือความเชี่ยวชาญต่าง ๆ ประสพการณ์และ Best practice ตามความต้องการของประเทศสมาชิก 3) อำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายพยาบาลวิชาชีพภายในประชาคมอาเซียน 4) การพัฒนาการฝึกอบรมพยาบาลวิชาชีพ โดยข้อตกลงยอมรับ

ร่วมกัน (MRAs) ด้านคุณสมบัติในสาขาวิชาชีพการพยาบาลจะเป็นก้าวแรกที่จะอำนวยความสะดวกในการเคลื่อนย้ายบุคคลในสาขาวิชาชีพการพยาบาลเพื่อขับเคลื่อนประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งไม่เพียงส่งผลต่อการให้บริการในระบบอุตสาหกรรมบริการสุขภาพเท่านั้นหากยังกระทบต่อกระบวนการผลิตพยาบาลวิชาชีพในระดับพื้นฐานและการพยาบาลขั้นสูงด้วย (สภาการพยาบาล, 2555)

การพัฒนาคุณภาพบัณฑิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดอาเซียน จึงเป็นหน้าที่สถาบันการศึกษาที่ต้องพัฒนารูปแบบ เนื้อหาการเรียนการสอนให้มีความหลากหลายขึ้น จัดประสบการณ์ให้มีความรู้ ทักษะเพียงพอในวิชาชีพของตน การจัดการศึกษาพยาบาลศาสตร์จึงไม่แตกต่างจากการศึกษาสาขาอื่นกล่าวคือ นอกจากการเตรียมนักศึกษาให้มีและคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนแล้ว ยังต้องเตรียมการให้บัณฑิตพยาบาลมีความพร้อมในการเคลื่อนย้ายเสรีตามข้อตกลงดังกล่าว

จุดประสงค์ของบทความนี้คือ การเสนอความคิดวิเคราะห์ในการจัดการศึกษาสาขาพยาบาลศาสตร์ในระดับปริญญาตรีซึ่งเป็นผู้ให้บริการกลุ่มใหญ่ที่สุดในระบบบริการสุขภาพ และเสนอแนวคิดในการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนทั้งในฐานะประชาชนไทยและนักวิชาชีพที่สามารถเคลื่อนย้ายได้อย่างเสรีในปี 2558

ความเป็นมาของพลเมืองอาเซียน

พลเมืองอาเซียน

พลเมือง (Citizen) หมายถึง พลั้งหรือกำลังคนของประเทศซึ่งอยู่ในฐานะเป็นเจ้าของประเทศหรืออาจเรียกว่า “ชาวเมือง” หรือ “ชาวประเทศ” ส่วนความเป็นพลเมือง (Citizenship) หมายถึง คุณลักษณะของเอกัตบุคคล (Individual) ในฐานะสมาชิกของสังคมหรือพฤติกรรมในการทำหน้าที่ข้อผูกพันและภาระความรับผิดชอบในฐานะของพลเมืองพลเมืองของทุกประเทศจึงมีทั้งสิทธิและหน้าที่ตามข้อกำหนดหรือกฎหมายของประเทศนั้น ๆ (citizenship, 2014) ความเป็นพลเมือง (Citizenship) หมายถึง ฐานะของความเป็นพลเมือง (citizen) ที่เป็นสมาชิกของชุมชนทางการเมืองหรือรัฐ มีสิทธิหน้าที่ที่ถูกกำหนดโดยกฎหมายในฐานะที่เป็นพลเมือง มีสมาชิกของสังคมที่มีอิสรภาพ พึ่งตัวเองได้ ใช้สิทธิเสรีภาพโดยมีความรับผิดชอบ เคารพสิทธิผู้อื่น เคารพความแตกต่าง เคารพกติกา (วรการณ สามโกเศศ, 2554)

พลเมืองอาเซียน (ASEAN Citizen) คือ พลเมืองของประเทศอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ และความเป็นพลเมืองอาเซียน (ASEAN Citizenship) จึงหมายถึงชาวประเทศอาเซียน ซึ่งอยู่ภายใต้กฎกติกาของประชาคมอาเซียน ซึ่งมีสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบตามกฎหมายของประชาคมอาเซียนและกฎบัตรอาเซียน

การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง

การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองดี เป็นจุดหมายสำคัญของหลักสูตรในทุกระดับการศึกษาเป็นเวลายาวนาน แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาพลเมืองดี (Civic Education หรือ Citizenship) มีมาตั้งแต่สมัยยุคกรีกโบราณและได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องจนปัจจุบัน ความเป็นพลเมืองดีถูกเน้นในลักษณะของความจงรักภักดีต่อประเทศตามระบอบการปกครองของประเทศตนเอง ในประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นต้นแบบมุ่งพัฒนาความเป็นพลเมืองดีในการให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาติการให้เรียนรู้เกี่ยวกับกฎหมายระบบการปกครองวิถีชีวิตแบบอเมริกันโดยเน้นการพัฒนาทักษะการตัดสินใจการแก้ปัญหาหรือการวินิจฉัยอย่างถูกต้องซึ่งเป็นพื้นฐานของสังคมประชาธิปไตย

ศตวรรษที่ 21 เป็นยุคของโลกาภิวัตน์ ปัญหาที่เกิดจากความขัดแย้งแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากการแข่งขันทรัพยากร ความแตกต่างของความคิดทางการเมือง ศาสนา เศรษฐกิจ รวมทั้งเทคโนโลยีการสื่อสารไร้พรมแดนเป็นปัจจัยเสริมที่ทำให้พลโลกสามารถรับรู้ทั้งประเด็นของความร่วมมือและความขัดแย้งรวดเร็วขึ้น ความพยายามที่จะเรียนรู้และเข้าใจบุคคลในที่อื่น ๆ รวมทั้งการเป็นพลเมืองดีที่มีประสิทธิภาพเพื่อโลกที่เราอาศัยอยู่ด้วยการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันจึงมีความสำคัญยิ่งขึ้น ทศนะของความเป็นพลเมืองของโลกมิใช่มีความรู้ความเข้าใจประเทศของตนเองอีกต่อไป แต่จำเป็นต้องเรียนรู้เข้าใจสาระวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับโลก มีเจตคติ ค่านิยม จริยธรรมที่พึงประสงค์ร่วมกิจกรรมทางสังคมด้วยความรับผิดชอบ การเตรียมพลเมืองดีจึงครอบคลุมคุณลักษณะของพลเมืองที่พร้อมจะอาศัยในทุกภูมิภาคของโลกปัจจุบันด้วย (Civic Education, 2014) ดังนั้นคุณลักษณะของพลเมืองโลกกับพลเมืองอาเซียนจึงมีความคล้ายคลึงกัน

นีฟ (Knip, 1986) นักการศึกษาได้เสนอคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของโลก ประกอบด้วย

1. ด้านความรู้ในเชิงประวัติศาสตร์เพื่อให้เกิดความเข้าใจวิวัฒนาการทางค่านิยม การรู้จักตัวเอง ท้องถิ่น ภูมิภาค

ของตน ระบบเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม นิเวศวิทยาและเทคโนโลยีที่เชื่อมโยงกัน

2. ด้านทักษะความสามารถ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเรื่องต่างๆ การนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน การคาดการณ์ล่วงหน้า การสังเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ และนำมาใช้เพื่อการตัดสินใจ ความสามารถในการศึกษาค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์และความสามารถในการสื่อสารด้วยวิธีการต่าง ๆ

3. ด้านค่านิยมจริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม รักษาสิทธิมนุษยชน และความสมดุลในระบบนิเวศเข้าใจและยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม การแก้ปัญหาด้วยวิธีสันติมีเสรีภาพความซื่อสัตย์และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

สถาบันอุดมศึกษากับคุณลักษณะของพลเมืองอาเซียน

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา โดยสำนักยุทธศาสตร์อุดมศึกษาต่างประเทศเตรียมความพร้อมการจัดการอุดมศึกษาไทยเพื่อเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน กำหนดยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานักศึกษา คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเพิ่มขีดความสามารถของบัณฑิตให้มีคุณภาพและมาตรฐานในระดับสากล โดยการพัฒนาสมรรถนะด้านภาษาอังกฤษและการประกอบอาชีพข้ามวัฒนธรรม (สำนักยุทธศาสตร์อุดมศึกษาต่างประเทศ, 2553)

สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ได้นำมากำหนดแนวปฏิบัติของตนเอง เช่น วิทยาลัยการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณได้จัดทำคู่มือการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมนิสิตสู่การเป็นพลเมืองอาเซียนและได้กำหนดคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองอาเซียน ไว้ดังนี้ (มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2556)

1. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียน คือ รับรู้จนเกิดความเข้าใจในจุดกำเนิดอาเซียน กฎบัตร อาเซียน สัญลักษณ์อาเซียน และประชาคมอาเซียน (เข้าใจและบอกเล่าถึงประเทศสมาชิกและองค์ประกอบของประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะ 3 เสาหลักได้)

2. มีทักษะในการสื่อสาร คือ มีความพร้อมในการสื่อสารด้วยภาษาพูดและภาษาเขียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นภาษากลางของประชาคมอาเซียน และหากสามารถสื่อสารด้วยภาษาประเทศเพื่อนบ้านได้ก็เป็นเรื่องดียิ่งขึ้น

3. มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างสร้างสรรค์ คือ สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ โดยระมัดระวังไม่นำไปใช้ในทางลบ ซึ่งจะนำไปสู่ความขัดแย้งและแบ่งแยก

4. มีความภาคภูมิใจในความเป็นพลเมืองอาเซียน คือ การตระหนักและภูมิใจถึงควมมีเกียรติและศักดิ์ศรีในการเป็นพลเมืองอาเซียน นำไปสู่การรวมพลังอย่างสร้างสรรค์ในภูมิภาคเพื่อให้เกิดสันติสุขและความเจริญ

กฎบัตรอาเซียนกับการสร้างคุณลักษณะพลเมืองอาเซียน

กฎบัตรอาเซียนเป็นธรรมนูญที่ใช้เป็นกฎเกณฑ์ข้อบังคับสำหรับการอยู่ร่วมกันและการขับเคลื่อนองค์กรอาเซียนอย่างเป็นทางการหลังจากที่ประเทศสมาชิกได้ให้สัตยาบันต่อกฎบัตรแล้ว กฎบัตรอาเซียนจึงมีผลบังคับใช้จริงอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2551 ส่งผลให้การดำเนินงานของอาเซียนเป็นไปภายใต้กฎหมายเดียวกัน (กฎบัตรอาเซียน, 2014)

วัตถุประสงค์สำคัญของกฎบัตรอาเซียนคือ การมุ่งสร้างสรรค์เสถียรภาพของประชาคมอาเซียนทั้ง 3 ด้าน ดังนั้นพลเมืองอาเซียนในฐานะเป็นพลังในการขับเคลื่อนประชาคมของตน จึงต้องมีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกฎบัตรอาเซียน (แพรวภัทร ยอดแก้ว, 2555) ได้วิเคราะห์วัตถุประสงค์กฎบัตรอาเซียน 15 ข้อ และสังเคราะห์เป็นคุณลักษณะพลเมืองของอาเซียน 9 ประการ ดังนี้

1. รักความสงบและการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี พลเมืองอาเซียนรักความสงบมีสันติภาพเป็นอุดมการณ์ในการดำเนินชีวิต ใช้หลักสันติวิธีในการแก้ปัญหาป้องกันการทำลายล้างระหว่างกันภายในภูมิภาค (วัตถุประสงค์ข้อ 1 - 4)

2. มีความเชี่ยวชาญในอาชีพและมีความสามารถหลากหลาย การเคลื่อนย้ายอย่างเสรีของเงินทุน สร้างตลาดและการผลิตเพิ่มขึ้น พลเมืองอาเซียนต้องมีความสามารถที่หลากหลายผู้ประกอบการวิชาชีพมีความสามารถพิเศษมีความเชี่ยวชาญในสาขาอาชีพของตน (วัตถุประสงค์ข้อ 5)

3. มีน้ำใจเอื้ออาทรต่อผู้อื่นการช่วยเหลือร่วมมือแก้ปัญหาสร้างสรรค์ประชาคมเอื้ออาทรตามอัตลักษณ์อาเซียน พลเมืองอาเซียนต้องมีคุณลักษณะสำคัญคือมีน้ำใจเอื้ออาทรต่อผู้อื่นยินดีให้ช่วยเหลือและร่วมกันสร้างสันติสุขให้ประชาคมของตน (วัตถุประสงค์ข้อ 6)

4. เคารพสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่นอาเซียนมีความแตกต่างด้านการเมืองการปกครอง ทำให้สิทธิและหน้าที่ของสมาชิกแตกต่างกัน พลเมืองอาเซียนจึงต้องมีความเข้าใจในความแตกต่างของระเบียบสังคมเคารพสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่นซึ่งอยู่ภายใต้กฎหมาย (วัตถุประสงค์ข้อ 7)

5. มีจิตสำนึกรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียนมีความร่วมมือรักษาสังแวดล้อมอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมพลเมืองอาเซียนจึงต้องมีจิตสำนึกรักษาสังแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมในภูมิภาคของตน (วัตถุประสงค์ข้อ 9 และ 12)

6. พัฒนาตนเองอยู่เสมอ ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งในโลกและประชาคมอาเซียนพลเมืองอาเซียนจึงต้องพัฒนาตนเองศึกษาตลอดชีวิต เพื่อช่วยสร้างความเข้มแข็งและความผาสุกของประชาคม (วัตถุประสงค์ข้อ 10 - 11)

7. มีความรับผิดชอบร่วมกัน สมาชิกอาเซียนมีสถานะเป็นองค์กรตามกฎหมายความรับผิดชอบต่อหน้าที่เป็นคุณลักษณะสำคัญประการหนึ่งของพลเมืองทุกระดับเพื่อนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จโดยเฉพาะความรับผิดชอบต่อหลักการและข้อตกลงร่วม (วัตถุประสงค์ข้อ 8 และ 13)

8. เคารพความแตกต่างระหว่างบุคคลและสังคมอาเซียนมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ชัดเจนจึงต้องการยอมรับความหลากหลายและเคารพซึ่งกันและกัน พลเมืองอาเซียนจึงมีคุณลักษณะเคารพความแตกต่าง มีความเข้าใจและให้เกียรติผู้อื่น (วัตถุประสงค์ข้อ 14)

9. ยึดมั่นหลักสามัคคีและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น อาเซียนในฐานะองค์การความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิก คุณลักษณะของพลเมืองที่จะส่งเสริมการสร้างสรรค์คือความสามัคคีและความเป็นมิตร ด้วยหลักมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (วัตถุประสงค์ข้อ 15)

การเตรียมความพร้อมในวิชาชีพการพยาบาล

วิจิตร ศรีสุพรรณ และคณะ (2555) ศึกษาการเตรียมความพร้อมของวิชาชีพการพยาบาลเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนพบว่าบทบาทความรับผิดชอบของวิชาชีพการพยาบาลในการเตรียมความพร้อมเป็นขององค์กรหลักด้านการพยาบาล 4 กลุ่มคือ 1) สภาการพยาบาลสมาคมพยาบาลและสมาคมพยาบาลสาขาต่าง ๆ 2) สถาบันการศึกษาพยาบาล 3) องค์กรบริหารและบริการพยาบาลและการผดุงครรภ์ 4) กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการและรัฐบาล

ในส่วนของการศึกษาพยาบาล มีข้อเสนอ 4 ประการ คือ

1. สนับสนุนสถาบันการศึกษาที่สภาการพยาบาลรับรองรับนักศึกษาจากประเทศสมาชิกอาเซียนและเพื่อนบ้านอื่นที่ยังขาดแคลนพยาบาลตามโครงการความร่วมมือหรือการร้องขอระดับรัฐบาลหรือสถาบันการศึกษาทั้งนี้อาจเป็นหลักสูตรปกติหรือหลักสูตรนานาชาติ

2. ส่งเสริมการผลิตพยาบาลเพิ่มเพื่อให้เพียงพอับความต้องการของประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องมีอาจารย์ผู้สอนที่มีคุณวุฒิประสบการณ์และจำนวนตามเกณฑ์

3. สนับสนุนให้มีการจัดทำโครงการเพื่อผลิตอาจารย์พยาบาลทดแทนอาจารย์ที่กำลังจะเกษียณอายุราชการหรือเกษียณอายุการทำงานใน 10 ปีข้างหน้า

4. สนับสนุนให้มีโครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษาพยาบาลกับประเทศสมาชิกอาเซียนสนับสนุนให้มีการจัดตั้งสมาพันธ์นักศึกษาพยาบาลของอาเซียน

ข้อเสนอด้านนโยบายให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของการแพทย์ (Medical Hub) ที่จะมีผู้รับบริการที่เพิ่มขึ้นจากแรงงานต่างชาติและครอบครัวคือต้องเร่งการผลิตพยาบาลให้เพียงพอและตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการที่เพิ่มขึ้นอีกประมาณ 5 ล้านคน นอกจากนั้นในด้านการศึกษาประเทศไทยมีศักยภาพที่จะเป็น Nursing Education Hub มีศักยภาพที่จะรับนักศึกษาเพื่อผลิตพยาบาลวิชาชีพและอาจารย์พยาบาลที่มีคุณภาพ คุณวุฒิ และประสบการณ์ที่เพียงพอต่อการเป็นอาจารย์และพยาบาลวิชาชีพสำหรับประเทศสมาชิกอาเซียน

อุดมรัตน์ สวงศิริธรรม (2555) ศึกษาเรื่องการเตรียมความพร้อมของสถาบันการศึกษาพยาบาลสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 มีข้อเสนอให้สถาบันการศึกษาพยาบาล ผู้เกี่ยวข้องที่มีส่วนได้ส่วนเสียมีการปรับตัว 7 เรื่องคือ

1. ทำความเข้าใจเป้าหมายของอาเซียนให้ชัดเจน
2. ปรับโครงสร้างหน่วยงานให้เอื้อต่อการทำงานในระบบใหม่ ให้มีความคล่องตัวในการดำเนินงานและปรับวิธีการบริหารงานโดยให้ความสำคัญต่อทรัพยากรมนุษย์เพิ่มมากขึ้น
3. สร้างศูนย์ภาษาที่สนับสนุนการเรียนการสอนภาษาไทย อังกฤษ และภาษาในอาเซียน
4. เปิดสอนหลักสูตรทางการพยาบาลที่เอื้อต่อการเข้ามาเรียนของนักศึกษาในอาเซียนทุกประเทศ โดยสามารถเทียบโอนหน่วยกิต

5. สร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการแลกเปลี่ยนนักศึกษา อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

6. ปรับวิธีการทำงานในสถาบันการศึกษา ทำการตลาดเชิงรุกเพื่อสร้างและขยายโอกาสในการบริการด้านการศึกษาในฐานะสินค้านานาชาติ

7. สร้างสินค้าด้านการพยาบาลที่แตกต่างจากประเทศอื่นในอาเซียน เช่น สร้างศูนย์การพยาบาลผู้สูงอายุที่ควบคู่กับการดูแลด้านโภชนาการอาหารไทยร่วมกับการนวดแผนไทยหรือสปาแบบไทย เป็นต้น

AkayaMattsumo (2012) ศึกษาเรื่อง Nurse Migration: The ASEAN Perspective ผลการวิจัยพบว่าอุปสรรคที่ทำให้พยาบาลไม่สามารถเคลื่อนย้ายไปในประเทศอาเซียนได้ มี 4 สาเหตุ คือ

1. ทักษะภาษา (Language) เป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะมีความสำคัญ 2 ประการคือ พยาบาลต้องสื่อสารกับบุคลากรทางการแพทย์ให้ปราศจากข้อผิดพลาดหรือเข้าใจผิดและความต้องการ ความคาดหวังของผู้ป่วยไม่เพียงแต่การสนทนาได้ แต่เป็นการให้การดูแล (Provide care)

2. การสอบรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ (National Licensure Examination) ประเทศในเอเชียส่วนใหญ่ เช่น ญี่ปุ่น เกาหลี ไทย จีน จัดการสอบรับใบอนุญาตด้วยภาษาตนเอง ส่วนสิงคโปร์จัดสอบแยกสำหรับพยาบาลต่างชาติด้วยภาษาอังกฤษ และมาเลเซียให้พยาบาลต่างชาติจาก 7 ประเทศที่มีคุณสมบัติตรงตามความต้องการสามารถขอรับใบอนุญาตชั่วคราว (Temporary Practice Certificate TPC) เพื่อทำงานในโรงพยาบาลได้ รวมทั้งจัดสอบรับใบอนุญาตด้วยภาษามลายูและภาษาอังกฤษ

3. การศึกษา/อบรมพยาบาล (Nurse Education/ Training) ที่มีความแตกต่างกันและมีมาตรฐานต่ำกว่าประเทศตะวันตก ในแต่ละประเทศมีหลักสูตรของตนเองซึ่งมีความแตกต่างหลากหลาย ดังนั้นในการเคลื่อนย้ายพยาบาล จึงต้องมีข้อตกลงร่วมที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพเนื้อหาของการศึกษาพยาบาลซึ่งพิจารณาจากหลักสูตรและแนวคิดของการพยาบาล นอกจากหลักสูตรแล้ว ตำรายังมีความแตกต่างกัน อาจารย์ผู้สอนเพื่อเตรียมพยาบาลทำงานต่างประเทศมีจำนวนจำกัด เมื่อดูจากประเทศฟิลิปปินส์จะพบว่าอาจารย์ได้รับการศึกษาอบรมจากประเทศสหรัฐอเมริกา ประสบการณ์ดังกล่าวจึงเป็นประโยชน์ต่อการผลิตพยาบาลให้เหมาะสมกับการส่งออกไปในระบบบริการของสหรัฐอเมริกา

4. องค์การวิชาชีพ (Nursing Regulatory Authority) องค์การวิชาชีพในแต่ละประเทศทำหน้าที่ในการตรวจสอบคุณสมบัติและออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ เพื่อรักษามาตรฐานคุณภาพของวิชาชีพ ปัจจุบันยังพบว่าองค์การวิชาชีพในอาเซียนมีความแตกต่างหลากหลายและบางประเทศยังไม่มีการจัดตั้งองค์การวิชาชีพ เช่น กัมพูชา อินโดนีเซีย ลาว และเวียดนาม

จากการทบทวนสารสนเทศดังกล่าว จะพบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิชาชีพพยาบาลในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนนั้น มีความสัมพันธ์กับกระบวนการจัดการศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 สถาบันการศึกษาจึงเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการสร้างคุณลักษณะของเอกัตบุคคล (Individual) ในฐานะสมาชิกของวิชาชีพการพยาบาลให้มีพฤติกรรมในการทำหน้าที่ข้อผูกพันและภาระความรับผิดชอบในฐานะของพลเมือง ให้เป็นพลเมืองหรือกำลังคนของประเทศอาเซียนหรือการสร้างความเป็นพลเมือง (Citizenship) ให้กับบัณฑิตของตน

การจัดการศึกษาพยาบาลศาสตร์กับความเป็นพลเมืองอาเซียน

การจัดการศึกษาพยาบาลศาสตร์ เพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอาเซียน มีความสำคัญในการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และเป็นหน้าที่ของสถาบันการศึกษา ในการสร้างนักศึกษา/บัณฑิตรุ่นใหม่ให้เป็นพลเมืองอาเซียน ซึ่งมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง 4 ด้านคือ 1) สถาบันการศึกษาจัดการศึกษาเพื่อผลิตผู้มีทักษะสูง (High skill worker) โดยให้มีกิจกรรมการทำงานในกระบวนการเรียนรู้ 2) สร้างวัฒนธรรมการทำงานและวินัยในสถานที่ทำงานที่มีพหุวัฒนธรรม มีความสามารถในการสื่อสารและความเป็นผู้นำ 3) มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ความรู้ในวิชาชีพเพียงพอที่สร้างนวัตกรรม 4) สร้างทัศนคติคนรุ่นใหม่ให้เป็นเจ้าของกิจการ (Entrepreneurship) และสร้างงานใหม่ (Karndee Leopairote, 2014)

แนวคิดในการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนในการจัดการศึกษาพยาบาลศาสตร์

จึงมีข้อเสนอดังนี้

1. สร้างทัศนคติที่ดีต่อการเป็นพลเมืองอาเซียน ประกอบด้วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่สร้างความภาคภูมิใจในการเป็นพลเมืองอาเซียน ศึกษาความจริงเพื่อลดความรู้สึกขัดแย้ง ความโกรธแค้นกับเรื่องราวในอดีตที่เคยมีระหว่างประเทศ และการเรียนรู้พัฒนาการวิชาชีพการพยาบาล ผู้นำในวิชาชีพของอาเซียน

2. สร้างแนวปฏิบัติที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองอาเซียนอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การแลกเปลี่ยนนักศึกษาเพื่อการเรียนรู้ด้านวิชาชีพและวัฒนธรรมทั้งการเทียบโอนหน่วยกิตและการแลกเปลี่ยนระยะสั้น

3. สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียน ในเรื่องกำเนิดอาเซียนกฎบัตร สัญลักษณ์อาเซียน ประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะ 3 เสาหลักของประชาคมอาเซียน คือ AEC ประชาคมเศรษฐกิจ APSC ประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียน ASCC ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนโดยให้เป็นส่วนสำคัญของกิจการนักศึกษา ที่ผ่านกิจกรรมของชมรมต่าง ๆ หรือกิจกรรมที่นักศึกษาสนใจ

4. สร้างวิธีการเรียนรู้ในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตที่มีการพัฒนา 4 เรื่องคือ 1) การสร้างทักษะในอนาคตสำหรับการพยาบาลในอาเซียน 2) ปรับปรุงเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้และสร้างนวัตกรรม 3) จัดให้สถาบันมีสภาพแวดล้อมที่เป็นนานาชาติและแนวคิดทางธุรกิจ 4) จัดให้นักศึกษาได้พัฒนาทักษะขั้นสูง และทักษะการสื่อสารกับชาวต่างชาติ

บทสรุป

แนวคิดในการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองอาเซียนสามารถนำไปปฏิบัติและมีผลสำเร็จได้จากองค์ประกอบสำคัญคือ ความเข้าใจและให้ความสำคัญของผู้บริหาร ทรัพยากรเพียงพอ ผู้เรียนมีความใฝ่รู้และครูอาจารย์เป็นผู้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ภายในสถาบันการศึกษาที่เป็นกลไกย่นมิตรแก่กันสถาบันการศึกษาจึงควรมีแนวคิดในการสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเป็นพลเมืองอาเซียนสร้างแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียน และสร้างวิธีการเรียนรู้ในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ที่เน้นทักษะพิเศษในการเข้าสู่การเป็นพลเมืองอาเซียน

เอกสารอ้างอิง

- แพรภัทร ยอดแก้ว. (2555). *คุณลักษณะของพลเมืองอาเซียน* สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts/505876> (Accessed date November 10, 2014)
- วิทยาลัยการจัดการเพื่อการพัฒนา. (2556). *คู่มือการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมนิสิตสู่การเป็นพลเมืองอาเซียนมหาวิทยาลัยทักษิณ*.
- สภาการพยาบาล. (2555). *ข้อตกลงการเคลื่อนย้ายวิชาชีพการพยาบาล เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง สภาการพยาบาลกับอาเซียน*.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2553). *สำนักยุทธศาสตร์อุดมศึกษาต่างประเทศ*.
- ยุทธศาสตร์อุดมศึกษาไทยในการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558. กรุงเทพมหานคร : บางกอกบล็อก.
- อุดมรัตน์ สงวนศิริธรรม. (2555). *การเตรียมความพร้อมของสถาบันการศึกษาพยาบาลสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558. พยาบาลสาร. 39(1)*.
- อรรณพ จุลวงศ์. (2557). *การดูแลข้ามวัฒนธรรมในยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. วารสารพยาบาลทหารบก. 15(1) : 1-6*.
- AkayaMattsumo. (2012). Nurse migration: The Asian perspective Available online at http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/asia/bangkok/documents/publication/wcms_160629.pdf (Accessed date November 10, 2014)
- KarndeeLeopairrote. (2014). New Generation of Thais as ASEAN Citizen Available online at http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/annual_meet/56/G3/Yearend2013G3_karndee.pdf (Accessed date November 10, 2014).
- Kniep, Willard M. (1986). Social studies within a global educations. Social Education. November/December .
- Citizenship. (2014). Available online at <http://dictionary.reference.com/browse/citizenship> (Accessed date November 10, 2014).
- Wikipedia. (2014). *กฎบัตรอาเซียน*. สืบค้นจาก http://th.wikipedia.org/wiki/ASEAN_Charter (Accessed date November 10, 2014).
- Wikipedia. (2014). Civic Education. สืบค้นจาก http://th.wikipedia.org/wiki/Civic_Education (Accessed date November 10, 2014).